

جایگاه
قواعد دستورها
در حل مسائل مستحدثه

عنا اسلامی

پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی

www.ketab.ir

جایگاه قواعد استظهار در حل مسائل مستحدثه

نشانی

قم، خیابان معلم، پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی، نشر پژوهشگاه

رضا اسلامی

علوم و فرهنگ اسلامی

ناشر

تلفن و دورنگار: ۳۷۸۳۲۸۳۳ - ۰۲۵

پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی

ص.پ: ۳۷۱۸۵/۳۶۸۸

وابسته به دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم

کدپستی: ۳۷۱۵۶۱۶۵۹۱

تهیه

مراکز بخش

پژوهشکده فقه و حقوق

۱. قم، میدان شهدا، تلفن و دورنگار ۳۷۸۳۲۸۳۴ - ۰۲۵

سروراستار

۲. تهران، خیابان انقلاب، روبروی در دانشگاه تهران، پاساژ فروزنده،

محمداقرا انصاری

طبقه همکف، واحد ۳۱۲، تلفن: ۶۶۹۵۱۵۳۴ - ۰۲۱

ویرواستار

وبگاه: www.pub.isca.ac.ir

علیرضا سالوند

رایانامه: nashr@isca.ac.ir

گرافیک چاپ و صحافی

فروشگاه مجازی نشر: www.shop.isca.ac.ir

چاپخانه رسنه بوستان کتاب

فروشگاه نشر دیجیتال: www.pajooahaan.ir

چاپ استان ۱۳۹۸

شمارگان: ۴۰۰

قیمت: ۱۰۰۰ تومان

همه حقوق برای ناشر محفوظ است

عنوان: ۵۸۴ فصل: ۱

سرشناسه:

اسلامی، رضا، ۱۳۴۲-

عنوان و نام پدیدآور:

جایگاه قواعد استظهار در حل مسائل مستحدثه/رضا اسلامی؛ تهیه پژوهشکده فقه و حقوق

مشخصات نشر:

قم: دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، معاونت پژوهشی، راه علم و فرهنگ اسلامی، ۱۳۹۸

مشخصات ظاهری:

۶۰۸ ص.: جدول، نمودار

شابک:

۱۱۰۰۰۰۰ ریال:

وضعیت فهرست‌نویسی:

فیا

یادداشت:

کتابنامه: ص. [۵۲۱] - ۵۴۴؛ همچنین به صورت زیرنویس

یادداشت:

نمایه

موضوع:

قواعد استظهار

موضوع:

مسائل مستحدثه

موضوع:

فقه - قواعد

موضوع:

اصول فقه شیعه

شناسه افزوده:

دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، معاونت پژوهشی، پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی، پژوهشکده فقه و حقوق

رده‌بندی کنگره:

BP ۱۶۹/۵۲

رده‌بندی دیوبند:

۲۹۷/۳۲۴

شماره کتابشناسی ملی:

۶۱۱۸۲۴۵

۱۹	سخنی با وائنده
۲۳	مقدمه

فصل اول: کلیات و مفاهیم

۲۷	۱. مقصود از قواعد استظهار
۲۸	۲. اهمیت بحث
۳۱	۳. قواعد استظهار در علم اصول
۳۱	اقسام سه گانه دلالت دلیل شرعی لفظی
۳۶	۴. جایگاه قواعد استظهار در حل مسائل مستحدثه
۳۹	الف) کشف مقاصد عالی و اهداف کلان شارع
۴۴	ب) شناخت موضوعات مصرح
۴۸	ج) شناخت عوامل تغییر و تبدل موضوع
۵۱	د) کشف علل و مناطات احکام برای تعمیم یا تضييق احکام
۵۴	هـ) کشف عناوین ثانوی دخیل در بحث
۵۷	و) نحوه اجرای اصول عملی در صورت نبود دلیل کاشف
۶۱	ز) تشخیص مصلحت و تعیین حکم حکومتی

۵. تعریف مسائل مستحدثه و مصادیق آن ۶۴
- بیان دیدگاه‌ها ۶۵
- الف) دیدگاه اهل سنت ۶۵
- تحلیل و بررسی دیدگاه گفته شده ۶۷
- تعریف‌های دیگر با لحاظ سابقه فقه النوازل ۶۹
- بررسی قیده‌ای تعریف ۷۱
- دیدگاه‌های دیگر ۷۲
- ب) دیدگاه شیعه ۷۳
- برخی تعریف‌های مسائل و بررسی آنها ۷۴
- اقسام مسائل مستحدثه ۷۹
۶. پیشینه بحث از قواعد استظهار در علم اصول ۸۵
- الف) برخی کتاب‌های متقدمان شیعه ۸۵
- (۱) پیشینه قواعد استظهار در کتاب عدة الاصول ۸۵
- (۲) پیشینه قواعد استظهار در کتاب معارج الاصول ۸۶
- ب) برخی کتاب‌های متأخران شیعه (بعد از محقق حلی تا کنون) ۸۶
- (۱) پیشینه قواعد استظهار در کتاب معالم الدین ۸۶
- (۲) پیشینه قواعد استظهار در کتاب الوافیة ۸۷
- (۳) پیشینه قواعد استظهار در کتاب کفایة الاصول ۸۷
- (۴) پیشینه قواعد استظهار در کتاب المدخل الی عذب المنهل ۸۹
- (۵) پیشینه قواعد استظهار در کتاب اصول الفقه ۹۰
- ج) برخی کتاب‌های اهل سنت ۹۲
- د) برخی آثار متمرکز بر مباحث خاص ۹۵
- آثار اهل سنت ۹۵

فصل دوم: مبانی و پیش‌فرض‌های اصولیان در مباحث الفاظ و قواعد استظهار

۹۹	مقدمه
۱۰۸	مبانی خاص اصولیان راجع به منابع نقلی احکام
۱۱۰	مبانی کلامی ما برای دلالت‌شناسی منابع نقلی
۱۳۱	مبانی اصولی ما برای دلالت‌شناسی منابع نقلی
۱۵۰	دو تقریر مختلف از مبانی اصولیان
۱۵۱	تقریر این
۱۵۸	بررسی تقریر اول
۱۶۱	تقریر دوم
۱۶۶	بررسی تقریر دوم

فصل سوم: تقسیمات ظهور

۱۶۹	مقدمه
۱۶۹	اقسام ظهور
۱۶۹	۱. ظهور در مفردات و مرکبات
۱۷۳	۲. ظهور از حاقّ لفظ یا به کمک قرائن
۱۸۰	۳. ظهور بدوی و ظهور مستقر
۱۸۱	۴. ظهور تصویری و ظهور تصدیقی
۱۸۴	۵. ظهور معنای مطابقی و ظهور معنای التزامی
۱۸۵	۶. ظهور منطوقی و ظهور مفهومی
۱۸۸	۷. ظهور متکی به وجود قید و ظهور متکی به نبود قید
۱۹۴	۸. ظهور شخصی و ظهور نوعی
۱۹۵	۹. ظهور نزد مخاطب و ظهور نزد غیر او

۲۳۵	نتایج بحث
۲۳۶	قواعد وضع امر و نهی
۲۳۶	۳. قاعده وضع ماده امر برای طلب عالی از دانی
۲۳۸	نتایج بحث
۲۳۸	۴. قاعده وضع صیغه امر برای نسبت طلبی
۲۴۰	نتایج بحث
۲۴۰	۵. قاعده وضع اده نهی برای زجر از سوی عالی نسبت به دانی
۲۴۱	۶. قاعده وضع صیغه نهی برای نسبت زجری یا نسبت امساکی
۲۴۲	نتایج بحث
۲۴۲	۷. قاعده وضع ادات عموم برای عموم
۲۴۴	نتایج بحث
۲۴۴	قواعد وضع مرکبات برای معانی خاص
۲۴۶	۸. قاعده وضع جمله برای مفهوم مخالف
۲۴۹	اقسام مفهوم مخالف
۲۴۹	الف) مفهوم شرط
۲۵۲	ب) مفهوم وصف
۲۵۴	ج) مفهوم غایت
۲۵۵	د) مفهوم حصر
۲۵۷	نتایج بحث
۲۵۸	جایگاه قرائن در استظهارات لفظی
۲۵۸	مقدمه (تعریف‌ها، تقسیم‌ها و تأثیرهای قرائن)
۲۵۹	قرینه نزد اصولیان و اهل لغت
۲۶۱	بیان رکن اول در ماهیت قرینه یعنی اقتران

- ۲۶۲ ..... بیان رکن دوم یعنی وجود نص به عنوان ذوالقرینه
- ۲۶۴ ..... بیان رکن سوم یعنی «تأثیر»
- ۲۶۴ ..... ملاک تشخیص قرینه از ذوالقرینه در ادلة لفظی
- ۲۶۸ ..... تأسیس اصل به هنگام شک در قرینه یا قرینیت
- ۲۷۰ ..... نمونه‌هایی از تقسیم‌بندی قرائن نزد متقدمان اهل سنت
- ۲۷۰ ..... ۱. ابوالحسن سین بصری (م ۴۳۶)
- ۲۷۱ ..... ۲. ابوالحسن جوینی (م ۴۷۸)
- ۲۷۲ ..... ۳. غزالی (م ۵۰۵)
- ۲۷۳ ..... ۴. سیف‌الدین آملی (م ۷۳۱)
- ۲۷۳ ..... نتایج بررسی تقسیم‌بندی قرائن
- ۲۷۴ ..... تقسیم‌بندی برخی محققان معاصر اهل سنت
- ۲۷۴ ..... ۱. قرائن تأکیدی
- ۲۷۵ ..... ۲. قرائن تأویلی
- ۲۷۶ ..... ۳. قرائن تکمیلی
- ۲۷۷ ..... ۴. قرائن تفسیری
- ۲۷۹ ..... ۵. قرائن ترجیح
- ۲۸۰ ..... تقسیمات قرینه نزد امامیه
- ۲۸۴ ..... دلالت‌شناسی قرائن در استظهارات لفظی
- ۲۸۴ ..... ۱. قاعده قرینیت خاص بر اراده مقدار باقیمانده از عام بعد از تخصیص
- ۲۸۸ ..... برخی فروع بحث قرینیت خاص
- ۲۸۹ ..... نتایج بحث
- ۲۹۰ ..... ۲. قاعده قرینیت اطلاق و مقدمات حکمت بر شیوع معنا
- ۲۹۲ ..... تقسیمات اطلاق

۲۹۳	نتایج بحث
۲۹۵	۳. قاعده حجیت ظهور اطلاقی به هنگام شک در تقیید (اصالةالاطلاق)
۲۹۵	۴. قاعده قرینیت مقید بر اراده تقیید در مطلق
۲۹۷	نتایج بحث
۲۹۸	۵. قاعده قرینیت فهم عرفی بر توسعه معنا در موارد وجود مفهوم موافق
۳۰۱	نتایج بحث
۳۰۳	۶. قاعده قرینیت قرینه ارتکاز
۳۰۷	نتایج بحث
۳۰۸	۷. قاعده قرینیت قرینه سبب حکم و موضوع
۳۰۸	ماهیت قرینه مناسب
۳۰۹	جایگاه قرینه مناسب
۳۱۲	کارکردهای قرینه مناسب در سخن آریاز
۳۱۶	نتایج بحث
۳۱۷	۸. قاعده قرینیت قرینه سیاق
۳۱۷	ماهیت قرینه سیاق
۳۲۰	اهمیت قرینه سیاق نزد مفسران
۳۲۲	نتایج بحث
۳۲۴	۹. قاعده قرینیت قرینه انصراف
۳۲۴	ماهیت قرینه انصراف
۳۲۴	انصراف و ظهور
۳۲۴	اقسام و منشأهای انصراف
۳۲۴	الف) تقسیم ثنائی
۳۲۵	ب) تقسیم ثلاثی